

ELS SOBRENOMS DELS ARROSSAIRES DE PALS (BAIX EMPORDÀ)

Anna-Maria CORREDOR PLAJA

En aquest article es troben relacionats els 200 renoms dels treballadors dels camps d'arròs autòctons (de Pals o rodalies) i forans (valencians, tarragonins, murcians i andalusos), seguint l'esquema de classificació semàntica proposat en la comunicació "Plantar arròs i motejar: un exemple de creació de renoms" (vegeu les Actes del XXIè Col·loqui d'Onomàstica).

1. Circumstàncies relacionades amb la família:

Els Bessons, el Cacharro (fill de família nombrosa, tenien tants fills com "cacharros" a la cuina), *els Macians, el Menut, el Noi* (el petit de la família), *en Paco de la Burra, el Viudo, el Xic*.

2. La manera de ser:

El Bolero, el Listo, en Mata-Pobres, en Merdarada, el Moniato, en Napoleón (explicava grandeses), *en Pacència, en Pesca i Breneja* (tranquil), *en Rebenta-Pianos, el Rebentat* (sempre estava cansat), *el Rellotger, en Sí Senyor* (amb aires de senyor), *el Tío de la Maleta* (amoïnats per la maleta quan canviaven de lloc), *el Totxo, en Trameguina* (molt treballador), *el Tres-Reis, el Valent, el Vereno, el Vivo*.

3. La descripció física.

3.1 Les dimensions o la corpulència del cos:

L'Ardura (complexitat forta), *el Balilla* (molt petit), *en Cerilla, el Chato, el Chiquetete* (petit), *el Gran, el Guita* (alt), *el Llarg, en Manotes* (mans grans), *el Perrillo en Pie* (molt petit), *el Segait* (es diu a l'Empordà d'una persona alta i extramament prima).

3.2 Trets de la cara o color de la pell:

En Cella Blanca, el Gitano, el Gravat, en Joan i en Tià Borni, el Moro, el Nino, en Paul Newman, el Ros, el Rubio, el Soriano (s'assemblava a un venedor de xocolata que passava per les botigues de Ràfol d'Almúnia i que es deia així), *el Vermei*.

3.3 Defectes diversos:

El Bufat (tenia problemes intestinals), *el Ca-Cac*, *el Geperut*, *el Quetranc* (caminava balancejant-se, feia “quetrinc-quetranc”).

3.4 La manera de vestir, l’elegància:

El Cap de Ferro (treballava amb el cap descobert, mentre que els altres solien dur gorra o barret per protegir-se del sol), *en Quillo* (anava sempre ben pentinat i era elegant; a l’Empordà, anar “quillat” vol dir anar ben vestit, ben arreglat), *en Xauxo*.

4. Els vicis, costums i activitats diverses.

4.1. La pesca i la venda ambulat:

L’Anguilare (pescava i venia anguiles), *en Brillantina*, *el Cap de Carpa*, *en Juanito Carpa*, *el Cartutxo* (per la seva afició a anar a pescar amb cartutxos), *el Saco* (pescava granotes i sempre duia un sac a l’esquena).

4.2 El camp:

L’Espígol, *el Piñonero* (havia anat a collir pinyes), *en Ranabres* (arranava els arbres).

4.3. El menjar i el beure:

El Borratxo de l’Estany, *en Botifarra* (li agradava), *el Fart de Cebes* (per la seva afició a menjar cebes), *el Peixet*, *en Sopes* (deia que sempre en menjava).

4.4. La música i la diversió:

El Calent, *el Cantaor*, *el Gran Carusso* (no perquè cantés, sinó per l’aspecte físic), *el Mascle de Truges Negres*, *el Requetum* (per una cançó que cantava), *el Saca-Tiempo* (trobava temps per a tots), *en Tilín*, *el Títèrrit*, *en Totí-totí* (sortia de casa cantant així i fins que arribava al camp), *en Trempeli*, *les Tres-Europes* (per la seva afició a captar emissores de ràdio), *el Trompet*, *en Xirivit-Manguai* (per una cançó que cantava).

4.5 L’esport:

El Marxador (feia d’àrbitre en partides de pilota valenciana, “marxava les partides”).

5. Els oficis:

El Cabrer, *l’Arturo Cadirer*, *el Cisteller*, *en Mingo Corder*, *l’Ermità* (fill dels estadants de l’ermita del Remei), *en Pepet Esclopetèr* (més conegut pel *Sueco*), *el Mitjaire*, *el Paraire*, *el Parrac* (era sastre), *el Serrador*, *el Teixidor*, *en Teri Pastor*, *el Torradillo* (torrava rajols a la bòbila).

6. El lloc d'ogien:

En Cadis, el Carmona, el Córdoba, el Cullerot (de Cullera), en Joan De l'horta, en Muntanya, el Pollet (de cal Poll), el Rauet (de cal Rau), el Ravalero (del Raval), el Rector, en València, en Ventallén, el Xaiet (de cal Xai).

7. Prenoms diminutius o presentant transformacions; antics cognoms:

En Berto Toni, en Besalís, en Cassà, en Cintet, en Doro Naitó, en Fani (afèresi d'Epifani), en Felet (afèresi de Rafelet), el Joselito, en Juanito Carpa, el Lolo (Manuel), en Lucas, en Magí, en Josep i en Xicu Mero, en Macianet, en Met Lilet, en Mingo Corder, el Murciano, en Nando, el Parrot, en Pepe, en Pepín, en Salvadorret, en Teri Pastor (afèresi d'Eleuteri), en Terrides, en Tià, l'Enric Piu, lo Tonet, en Pere i en Pep Vinyes.

8. Fets de caire episòdic; representacions teatrals:

En Barrabàs, en Cagarada, en Franco, el Mericano, el Bato, el Poltro.

9. Expressions delocutives:

En Blau, en Botija (sempre demanava la “botija” per beure), en Meneia, en Milonga (va viure una temporada a l'Argentina i en tornar solia utilitzar l'expressió; “esto está hecho una milonga”), en Paga (quan estava amb els amics sempre deia: “paga!”), en Palinc, en Pa-Pam, en Pere de Casa, el Pitol, el Roigina (de petit anomenava així el color roig), el Tet, en Tetona (expressió que usava mentre cantava alguna cançó), el Triquet, la Verra (contesta que va rebre després de tirar flors a algú), el Xiu.

Renoms no classificables: alguns d'aquests sobrenoms tenen un significat transparent, però no se'n coneix la motivació. D'altres són, possiblement, cognoms:

L'Algarrobo, l'Arosi, l'Avi Cabo, el Barqueral, en Brines, el Bufa, en Cabretes, en Cadupé, el Calabazón, el Carrucho, en Castilla, el Chigate, el Xivi, el Xutchano, en Collantes, el Cucleta, el Cuquero, el Cutinia, en Flores, el Follarenques, el Gabarrón, el Gallo, el Gato, el Liso, el Matxacan, en Mata-Sogres, el Mayorajo, el Millonari, en Nelo, l'Oliva, el Pegote, en Peixitus, en Pere Lines, en Pilsà, el Pirri, en Román, en Rullet, el Sereno, el Serrucho, en Silva, en Tifa, el Tirao, el Vocai, en Xerina, en Xalet, el Xic, el Zumbio.

Llistat dels sobrenoms amb indicació de la seva procedència*:

L'Algarrobo (T), l'Anguilare (V), l'Ardura (Au), l'Arosi (Au), l'Artuto Cadirer (Au), l'Avi Cabo (V), el Balilla (A), el Barqueral (T), en Barrabàs (Au), el Bato (Au), en Berto Toni (Au), en Besalís (Au), els Bessons (Au), en Blau (Au), el Bolero (Au), el Borratxo de l'estany (V), en Botija (V), en Brillantina (Au), en Brines (V), el

* AU: autòcton (Pals o rodalies); V: País Valencià; M: Múrcia; T: Tarragona; A: Andalusia.

Bufa (M), el Bufat (V), en Botifarra (Au), el Cabrer (Au), en Cabretes (T), el Ca-Cac (Au), el Cacharro (A), en Cadis (A), en Cadupé (T), en Cagarada (Au), el Calabazón (A), el Calent (Au), el Cantaor (V), el Cap de Carpa (V), el Cap de Ferro (Au), el Carmona (A), el Carrucho (V), en Cassà (Au), el Cartutxo (Au), en Castilla (Au), en Cella Blanca (T), en Cerilla (Au), el Cisteller (Au), el Chato (A), el Chigate (A), el Chiquetete (A), en Cintet (V), en Collantes (V), el Córdoba (A), el Cuclealeta (T), el Cullerot (V), el Cuquero (T), el Cutinia (M), en Doro Naitó (Au), l'Enric Piu (Au), l'Ermità (T), l'Espígol (Au), en Fani (Au), el Fart de Cebes (V), en Felet (Au), en Flores (V), el Follarenques (V), en Franco (Au), el Gabarrón (M), el Gallo (T), el Gato (V), el Geperut (V), el Gitano (M), el Gran (V), el Gran Carusso (V), el Gravat (V), el Guita (A), en Joan De l'horta (Au), en Joan i en Tià Borni (Au), el Joselito (Au), en Josep i en Xicu Mero (Au), en Juanito Carpa (V), el Liso (M), el Listo (V), el Llarg (V), el Lolo (A), en Lucas (Au), en Macianet (Au), els Macians (V), en Magí (Au), en Manotes (V), el Marxador (V), el Mascle de Truges Negres (Au), en Mata-Pobres (Au), en Mata-Sogres (T), el Matxacán (V), el Mayorajo (A), en Meneia (Au), el Menut (Au), en Merdarada (Au), el Mericano (Au), en Met Lilet (V), el Millonari (V), en Milonga (V), en Miquel dòcil (Au), el Mitjaire (Au), en Mingo Corder (Au), el Moniato (Au), el Moro (V), en Muntanya (Au), el Murciano (M), en Nando (T) en Napoleón (V), en Nelo (Au), el Nino (Au), el Noi (Au), l'Oliva (T), en Paciència (Au), en Paco de la burra (Au), en Paga (V), en Palinc (Au), en Pa-Pam (Au), el Paraire (Au), el Parrac (V), el Parrot (Au), en Paul Newman (Au), el Pegote (V), el Peixet (Au), en Peixitus (Au), en Pepe (V), en Pepet Esclopeter (Au), en Pep i en Pere Vinyes (Au), en Pepín (V), en Pere de Casa (Au), en Pere Lines (Au), el Perrillo en pie (A), en Pesca i "breneja" (Au), en Pilsà (Au), el Piñonero (V), el Pirri (A), el Pitol (Au), el Pollet (Au), el Poltro (Au), el Quetranc (Au), en Quillo (Au), el Rau (Au), el Rauet (Au), el Ravalero (V), en Rebenta-Pianos (Au), el Reben-tat (Au), el Rector (Au), en Ranabres (V), el Rellotger (Au), el Requetum (V), el Roi-gina (V), en Román (V), el Ros (Au), el Rubio (Au), en Rullet (V), el Saca-Tiempo (A), el Saco (V), en Salvadoret (V), el Segait (V), el Serrador (Au), el Sereno (M), el Serrucho (A), en Silva (V), en Sí Senyor (Au), en Sopes (Au), el Soriano (V), el Sueco (Au), el Teixidor (Au), en Teri Pastor (V), en Terrides (Au), el Tet (Au), en Tetona (Au), en Tifa (Au), en Tilín (Au), el Tío de la Maleta (V), el Tirao (M), el Títerrit (Au), lo Tonet (V), el Torradillo (Au), en Toti-totí (Au), el Totxo (V), en Trameguina (Au), en Trempeli (Au), les Tres-Europes (V), el Tres-Reis (V), el Triquet (Au), el Trompet (Au), en València (V), el Valent (Au), en Ventallén (T), el Vereno (Au), el Vermei (Au), la Verra (Au), el Viudo (Au), el Vivo (M), el Vocai (Au), el Xaiet (Au), en Xalet (Au), el Xauxo (Au), en Xerina (Au), el Xic (V), en Xiriviv-Manguai (Au), el Xiu (Au), el Xivi (V), el Xutxano (Au), el Zumbio (M).

Aquest treball sobre els arrossaires de Pals ha estat possible gràcies a la col·laboració dels informadors següents: En Benito Deulofeu (*en Benito de can Castilla*), en Gerard Monar, en Florencio Mont (*en Florencio de ca l'Elies*), en Josep Farró (*en Pep Vinyes*), en Joan Esteve (*de can Berto*), en Daniel (*el Cuquero*), en Pepe González, en Gaspar Ybarra, en Tià, en Maties (un dels *Macians*) i en Vicenç de Ràfol d'Almúnia i també la gent de *can Lucas*, de *can Blau*, de *can Pellicer* i de *can Cosme*.